

# Er mag weer gelachen worden

Je opvallendste trend voor het komende theaterjaar is de terugkeer van de deurenkomedie. Zowel De Roovers als Antigone spelen Feydeau, de Franse oervader van het genre. Een grappig toeval? Niet helemaal.

DOOR WOUTER HILLAERT

"Er hangt iets in de lucht", bevestigen Sara De Bosschere en Jos Verbist. Maar dat heeft voor hen weinig te maken met de nieuwe verhouding die het theater lijkt te oekenen tot publiek en politiek. Farces, blijspelen en boulevardkomedies oden ooit een levendige traditie in de Vlaamse theaterhistorie, maar die stopte op 'n vijftien jaar geleden met de oude KNS n de dood van Romain De Coninck. Bijenkleters werden het alleenrecht van et amateurtoneel. In het gesubsidieerde theater leken ze plots taboe.

Maar een paar seizoenen terug begonnen groepen als Stan en Tristero opnieuw al dan niet eigentijdse komedies op te uitelen en organiseerde het Kaaitheater ijn Komediefestival. Vorig jaar waagden owel Ivo Van Hove als Luk Perceval zich in et buitenland voor het eerst aan Molière. n nu, in 2008, mag er weer meer dan ooit elachen worden. Dit weekend zegende ermoen met *Food Chain* een jaar in waart ook SKaGeN *Deurdeurdeur* maakt en 'r srenaal *De Kollega's* van onder het stof aalt.

Georges Feydeau biedt ouder materiaal, it de Belle Epoque tussen de Fransruisische oorlog van 1870 en de Eerste ereldoorlog. Het waren de hoogdagen an de Parijse salons. Met zijn spitse pen en en oneindig aantal opkomsten en afganen parodieert Feydeau ze als een poppenast vol overspel, geldbejaag en duistere lanntjes. "Het heeft de sfeer van een burerij die vele regels heeft, maar ook geld meraan te ontsnappen. Geen van die pernages moet werken, iedereen doet het et iedereen", zegt Sara De Bosschere.

Met De Roovers voert zij *Le Dindon* op, n van de bekendere Feydeau uit 1896. ij Antigone zal coregisseur Jos Verbist ot Feydeau vertrekken van *On purge ébé* (1910), door Bart Meuleman vertaald s 'de kleine kan nie kakken'. "We confronren dat stuk wel met twee andere bronnen, waaronder het Parijse dagboek van edekind uit die tijd", aldus Verbist. "Het jn keiharde ontboezemingen, zonder ige moraal."

**Feydeau is tien jaar niet opgevoerd in Vlaanderen. Waarom kiezen jullie er nu plots alle twee wel voor?**

Sara De Bosschere: "Wij zoeken altijd ar verschillende manieren van werken. n nu vroeg Toneelhuis ons voor zijn reeks ntwerpse kleppers", waarbij het andere ntwerpse gezelschappen in de Bourla uitodigt. Wat speelt je in zo'n schouwborg et zijn heel andere repertoiregeschiedes? Laat ons een komedie doen, vonden e, je moet jezelf en je publiek voortdund blijven uitdagen in je zoektocht naar le kanten van het theatermedium. Zo wamen we vrij intuïtief bij Feydeau recht. Bij een eerste lezing is vooral zijn ming echt grappig!

Jos Verbist: "Wij vielen juist voor de grimigheid van zijn stukken. Zeker in zijn voeger werk gebeurt er van alles, maar teindelijk verandert er niets. Dat is genlijk een heel cynische kijk op de ens: hij is enkel uit op zijn eigen plezier, nder werk te maken van enig dieper vengen. Daarom heb ik meer met Feydeaus tere werk. In *On purge bébé* zegt de man n het slot tenminste: ik ben weg! Je voelt arin de somberheid van Feydeau zelf na jn vijftigste. Hij woonde zowat in zijn amcafé en eindigde in een gekkenhuis. iks vrolijkheid, dus."

**Wat is dan een goede komedie?**

## Sara De Bosschere

Sara De Bosschere (1972) studeerde in 1993 af aan het Antwerpse Conservatorium en richtte met haar klasgenoten Luc Nuyens, Robby Cleiren en Sofia Sente meteen De Roovers op. Het collectief kiest bewust voor het meer alternatieve repertoire, van Arthur Miller, Dennis Potter of Friedrich Schiller. De Bosschere verkent daarnaast ook graag andere gezelschappen, zoals De Tijd. Pas nog maakte ze met Jan Decorte en Sigrid Vinks Müller/Traktor.

Verbist: "Een goede komedie moet knarsen en schuren, maar je moet er natuurlijk ook mee kunnen lachen. Het is lachen met je eigen gebreken, met wat je bij jezelf herkent. Zoals in *On purge bébé*: hoe grijpen kinderen in op hun ouders en vice versa. Dat geeft een goede lach, die heel anders is dan uitlachen, lachen met anderen. Een goede komedie werkt als een ventiel: je laat dingen ontsnappen zodat ze niet in jezelf blijven hangen."

## Beheersen hedendaagse theatermakers die kunst van de komedie nog wel?

De Bosschere: "Wij beginnen pas deze week te repeteren, maar ik voel nu al dat we met zo'n stuk op zoek moeten naar een heel moeilijke spanning. Je moet je onttrekken aan elk moralisme, maar het gevaar bestaat dan dat het te oppervlakkig wordt, te makkelijk. Zo wordt er vandaag al genoeg gelachen."

Verbist: "Welke stijl wij gaan hanteren, weet ik ook nog niet. We hebben gekozen voor de inhoud. Daarom stellen we er ook

**SARA DE BOSSCHERE:**  
**Ik hoorde van iemand uit een subsidie-commissie: 'Gewoon goed toneel, dat bestaat niet meer.' Waar komt dat vandaan? Ik begrijp dat niet!**

ander materiaal tegenover, om de binnenwereld die bij Feydeau afwezig blijft toch mee te krijgen. Zijn personages zijn zeer onvolledig als mens. Daarin is hij een voorloper van het absurdisme."

De groeiende interesse voor de komedie lijkt te passen in een bredere zoektocht van de gesubsidieerde podiumkunsten naar eigen vertalingen van meer volkse theatervormen. Zo zijn ook circus en musical als inspiratiebron in opmars, parallel aan een toename van interactief, zintuiglijk theater en theater op locatie. Allemaal manieren om het publiek anders te benaderen. Of om het opnieuw meer te binden? "Iedereen is daar vandaag wel gevoelig



■ Sara De Bosschere en Jos Verbist bijten zich elk afzonderlijk vast in de komedies van Feydeau. 'Wij vielen voor de grimmigheid van zijn stukken', zegt Verbist. 'Zeker in zijn vroeger werk zit er een heel cynische kijk op de mens.'

voor", beaamt De Bosschere. "Maar het zou gruwelijk zijn mocht dat de enige overweging zijn bij plannen voor nieuwe producties. Brecht zei ook al: 'We kijken reikhalzend uit naar de sportzalen, die grote tempels waar tienduizenden mensen bijeenkomen'. Alleen is dat nog iets anders dan kiezen voor komedies. Dat er nu een paar zitten aan te komen, is geen ijkpunt, geen conclusie."

Verbist valt haar bij. "Waarom koos David Lynch voor de vorm van de soap toen hij *Twin Peaks* maakte? Omdat hij er iets anders mee wou doen. Zo is dat ook met Feydeau: je bedient je van een bepaalde vorm om met verwachtingen te gaan spelen. Niet de platte situatiedumor interesseert mij, maar wat zo'n komedie zegt over de mechanismen in de menselijke conditie humane."

## Maar zit het theaterveld momenteel niet wat in de knauw met de verwachtingen van het publiek?

Verbist: "Daar zit je als theatermaker altijd mee. Wat is de noodzaak van wat we doen, maatschappelijk gezien? Je komt nu wel soms tot pijnlijke vaststellingen: hebben de mensen nog wel dezelfde behoefte aan theater?"

De Bosschere: "Er is een bepaald beeld van theater dat absoluut niet strookt met de realiteit. Ik praat met intelligente mensen op café en die kunnen zeggen: 'Toneel is zo hermetisch'. Of ik hoor van iemand uit een subsidiecommissie: 'Gewoon goed toneel, dat bestaat niet meer.' Waar komt dat vandaan? Ik begrijp dat niet!"

## Ligt het aan het publiek of aan het theater?

De Bosschere: "Bij *Winterverblijf* van Lotte van den Berg liepen sommige mensen al na een halfluur weg. Oké, dat is geen vanzelfsprekende voorstelling. Maar wil men nog wel de tijd nemen om anders te kijken? Daar gaat die voorstelling net over. En daar denk ik dat theater ook een steeds belangrijker functie krijgt: bevragen hoe je kijkt. Op scène bieden wij altijd de sleutel waarmee we de wereld bekijken, bijvoorbeeld via de bril van de komedie. Maar op tv - en in Vlaanderen kijken we gemiddeld drie uur per dag - schakelt alles

**JOS VERBIST:**

**Sommige politici lijken de schaar te willen zetten in de subsidies en anderen zweren bij privatisering. Als uit die trendmakers ooit een coalitie komt, hou ik mijn hart vast**

zo in elkaar over. Je zit met je bril van informatie naar het nieuws te kijken en plots volgt een nieuwjaarsviering die al een week eerder om zes uur 's avonds is opgenomen. Ik wil niet doemdenken, maar spelen mensen zo hun vermogen niet kwijt om die kadering te zien? Daarvan komt het theater in de kou te staan, denk ik. Het is erg complex."

Verbist: "Een deel van het probleem situeert zich ook in de culturele centra. Hun koopkracht is gedaald en ze zijn meer en meer afhankelijk van lokale politici die op een goedkope manier zoveel mogelijk volk willen trekken. Dus krijg je meer operettes en stand-upcomedy. Maar wat zit er in de CC's ook nog aan culturele bezielders?

## Jos Verbist

Jos Verbist (1952) ging na zijn studie aan Studio Herman Teirlinck aan de slag bij ensemblegezelschappen als KVS, NTG en Toneelgroep Amsterdam. Momenteel vertolkt hij de rol van Adolf Hitler in *Wolfskers* van Guy Cassiers. Tien jaar na zijn studie begon Verbist vooral te registreren. Van 1987 tot 1990 was hij artistiek leider van Arca, sinds 1997 bezielt hij het Kortrijkse Antigone. Verbist geeft ook les aan het Rits.

Goede promotors van theater zijn daar zo belangrijk"

## In 2008 moet elke theaterorganisatie een nieuw subsidiedossier schrijven voor de periode 2009-2013. Wat geven jullie mee aan de minister of collega's?

Verbist: "Ik hoop dat er bij de subsidieëring meer aandacht is voor het middenveld en niet weer vooral voor de grote instellingen. Die zijn voor een samenleving natuurlijk belangrijk maar de kleinere huizen moeten wel over genoeg middelen kunnen beschikken om te blijven concurreren. Ook de projectsubsidies zijn nu ontoereikend. Dus misschien moet er wat geminderd worden in kwantiteit van toekenningen ten voordele van kwaliteit. De laatste tijd blijft het overaanbod gewoon al uit je agenda. De dans moet zich daar ook eens over bezinnen. Zijn er niet te veel dansproducties in verhouding tot het publiek dat ervoor is?"

De Bosschere: "Toch vind ik niet dat we potentiële kwaliteit van het Vlaamse kunstbeleid op de helling mogen zetten door het af te rekenen op platitudes als 'overaanbod' of 'elitair-populair'. Het voordeel van ons kleine landje is dat er nog altijd een vruchtbaar, horizontaal overleg mogelijk is tussen het veld, het Vlaams Theaterinstituut en het kabinet-Anlaux. Dat is de reden waarom het Vlaamse theater nu zo goed boert in Parijs."

Verbist: "Maar ik maak me wel zorgen over de toekomst als ik naar de statements van die politici luister die de kunst- en cultuurvisie van hun partij uitdragen. Sommigen lijken de schaar te willen zetten in de subsidies en anderen zweren bij privatisering. Als uit die trendmakers ooit een coalitie komt, hou ik mijn hart vast."

## Wat zien zij fout?

De Bosschere: "Dat subsidiëren het omgekeerde is van 'elitair zijn': de deur gaat er net door open. Het helpt mensen om met zorg en kwaliteit, net zoals ze dat

Feydeau van Antigone gaat op 15 februari in première in Kortrijk ([www.antigone.be](http://www.antigone.be)), *Le Dindon* van De Roovers op 29 februari in de Bourla ([www.deroovers.be](http://www.deroovers.be)).